

supra, Rebell. d. lib. 9. q. 3. n. 4. vers. Ad leges igitur Casareas.

Pat. Suar. num. 4. qui nu. 3. constituit differentiam inter jus naturale strictè sumptum, & gentium; nam illud ita omnia mala prohibet, ut nullum permittat, hoc vero nonnunquam malum tolerat: atque ita omne, quod natura licet, honestum est; secus autem de jure gentium, vel civili: ipsum intellectum probat Dicastill. sup. lib. 2. tract. 9. disp. 1. dub. 9. §. 2. n. 296. Molin. disp. 350. n. 8. Card. Lug. disp. 26. sect. 6. n. 82. Pinell. in d. l. 2. part. 1. c. 141. ad fin.

14 Posset itidem verificari sententia Pomponii, si accipiatur de illis rebus, quæ neque lege, neque communi æstimatione certum pretium habet, ut equi generosi, enses veteres, picturæve insignis artificis; & alia hujuscemodi, quæ naturaliter vendere licet pro ea quantitate etiam excessiva, quæ ab emptore possit absque fraude extorqueri, prout docent Sor. de just. & jur. lib. 6. quest. 3. art. 3. Pat. Mol. disp. 348. Emmanuel. S. verbo, venditio, n. 14. Dian. p. 1. tract. 8. resol. 56. Reginald. P. Navar. Azor. & Valencia, apud Bonacin. dict. punct. 4. n. 25. vers. Respondet. Sotus, et si ipse, cum Les. dict. cap. 21. dubit. 3. nu. 16. sentiat, pretium earum rerum boni viri arbitrio fore taxandum, Noguier. alleg. 18. nu. 40. Cardin. Lug. cum aliis sect. 4. nu. 47. Dicastill. dub. 8. n. 124.

Ibi: Et id, quod de servitute adduci solet.

15 Quomodo sit accipiendum servitutes juri naturali esse contrarias, explicant Pet. Suarez supra, cap. 14. à nu. 6. Pichard. in §. Sed naturalia. n. 4. Inst. de jur. nat. gent. & civili. August. Barbof. in collectan. ad c. jus naturale 7. n. 20. dist. 1. Card. Lugo supra, sect. 2. n. 10. Paleor. de nobis & spur. lib. 2. c. 3. & cum D. Covar. in regul. peccatum, part. 2. §. 11. n. 3. vers. Secundo loco dicitur, est, hominum libertatem non esse de jure naturali præceptam, sed permiffam duntaxat secundum statum illum, antequam bella orientur; ubi autem jus naturale se habet permiffivè, mutari potest; secus si positivè, quare jure gentium potuerunt servitutes, & alia, quæ sunt juri naturali permiffivo contraria induci: quod latè prosequitur Pat. Suar. ubi proximè.

Ibi: Quod si de quavis deceptione.

16 Per d. l. jus novum Imperatores induxiffe, communiter placet, Castill. d. cap. 8. num. 1. Pinell. part. 1. c. 1. nu. 2. Padilla nu. 11. Azeved. in l. 14. nu. 1. tit. 9. lib. 9. Recopilat. etenim antea, sic fuit permiffa læsio in pretio venditionis citra dolum, ut nullum auxilium quantumcunque læsis concederetur majoribus, Roderic. d. q. 11. num. 11. Matienç. d. glos. 1. nu. 5. Pinell. ubi proximè, Fachin. d. lib. 2. cap. 21. nu. 11. ea ratione quam nuper tradidimus, nu. 16. ob eandemque hodie læsio iniqua infra dimidiam justii pretii permiffa est in foro exteriori, Dicastill. dub. 9. nu. 285. Hermof. in d. l. 6. glos. 9. nu. 2. Sot. supra, quest. 2. art. 3. Cevall. quest. 508. num. 1. Felician. d. cap. 1. nu. 11. vers. Quoniam, Less. d. cap. 21. d. d. 4. num. 20. Menoch. conf. 401. n. 179. quod & de jure Canonico procedere, probat Molin. primogen. lib. 2. cap. 5. n. 56. Martin. Navar. in cap. novit nu. 108. de judic. Pinell. in d. l. 2. p. 1. nu. 38. Farinac. conf. 30. nu. 221. & alii communiter.

Sed est limitandum in æstimatione rerum dotarium, in qua, læsione quacunque intercedente,

læso succurrebatur ante d. constitutionem, & nunc succurritur, l. 16. tit. 11. p. 4. d. l. jure succursum, in fine, ff. de jur. dot. Pinell. part. 1. c. 5. ex num. 13. Afflic. decis. 270. nu. 3. Ant. Gom. in l. 50. Taur. num. 44. vers. Quod tamen intellige, Ant. Fab. de errorib. decod. 8. erro. 6. Cevall. de quest. 536. nu. 21. 22. Fontanella de pact. nupt. clausul. 5. glos. 8. part. 13. nu. 50. 51. Matienç. supra, glos. 8. nu. 20. 21. Hermof. qui & alios laudar, ubi proximè, nu. 6. Petr. Barbofa. in l. æstimatoris, ex nu. 21. ff. solut. matrim. Aug. Barbofa. supra, nu. 102. Quamquam alii doceant, de jure communi læsionem ultra dimidiam hoc casu desiderari, quos referunt Cevall. & Matienç. Similiter ob quælibet læsionem arguere licet, ubi pretium, lege, vel consuetudine taxatum est, Barbof. in d. collect. ubi plures. n. 103. & diximus supra, num. 7. Item in venditione inter virum & uxorem facta, l. sponfus §. S. Circa, ff. de donat. inter.

Ubi autem læsio non in pretio, sed in rei 17 qualitate vel quantitate consistit, læsis subvenit indistinctè sive ultra, sive intra dimidiam valoris ejus, quod venditur contingat, Pinell. part. 3. cap. 2. nu. 1. 2. Barbof. in d. collectan. num. 99. Boëri. decis. 50. nu. 3. 4. Panth. Cremenf. in d. l. 2. nu. 163. Hermof. d. glos. 9. nu. 4. Farinac. in fragment. part. 1. verbo deicipere, nu. 40. Idem est, si dolus in læsione intervenerit, de quo D. Covarr. infra, cap. sequenti, nu. 12. Dicastill. nu. 291. 293. 344. cum seqq.

Vers. Secundo inde constat.

Licitè potest quis pecunia credita vendere summo 18 pretio, quod statim numerata, infimo foret venditurus; quia nulla injusticia intervenit, & sic nec usura; Dicastill. disp. 2. dub. 6. num. 62. Bonacina supra, d. quest. 2. punct. 4. nu. 6. vers. Respondet primo, Per. Navarra de restit. lib. 3. cap. 2. nu. 2. Reginald. lib. 2. num. 309. Rebell. d. lib. 9. q. 2. sect. 2. Lup. de usur. comment. 3. in cap. naviganti, §. 5. nu. 116. de usur. Ugolin. eod. tract. cap. 39. sect. 1. num. 4. 6. Francisc. Tolet. in sua instract. Sacerdo. lib. 5. c. 31. nu. 4. Cyriac. tom. 1. controvers. 169. nu. 16. 17. Lopez de contractib. lib. 1. cap. 36. conclus. 2. fol. 152. col. 2. Azor. inst. moral. part. 3. lib. 8. c. col. 1. Sot. d. lib. 6. quest. 1. art. 3. col. 3. Guttier. Canoncar. question. lib. 1. cap. 39. nu. 11. Averdanno de censib. cap. 27. nu. 9. Pater. Molin. d. disp. 337. n. 5. Valasc. conf. 44. num. Pat. Sanch. consil. moral. lib. 1. cap. 7. dub. 15. nu. 1. Sic poterit, anticipata solutione, pretio infimo emi, ut sentiunt Dicastill. & alii sup.

Ad Num. 5.

De probatione justii pretii rei venditæ ad dignof 19 tendum, an læsio ultra dimidiam intercesserit, latissimè differuerunt Pinell. d. part. 3. §. ultim. Hermof. in d. l. 5. 6. glos. 6. Cevall. quest. 664. Guttier. de gabell. d. c. 147. à nu. 14. & alii, quorum isti meminerunt, illud adnotantes, ad læsionem considerandum esse rei valorem juxta tempus, quo contrahitur; nam augmentum, vel deminutio ex post facto superveniens justum, aut injustum facere contractum haud potest Hermof. glos. 5. num. 1. ubi plurimi, Pinell. d. §. ult. n. 15. Cevall. ubi proximè, n. 1. Matienç. in d. l. 1. glos. 4. nu. 1. ubi Azeved. n. 12. Padilla in d. l. 2. n. 70. Scaccia d. §. 1. quest. 1. à n. 292. Suard. de aliment. tit. 9. quest. 11. nu. 28. vers. Adverte etiam: Cardinal Mantica de tacit. & am-

Et ambig. convent. lib. 8. tit. 22. n. 1. & 2. Menoch. conf. 843. n. 43. Cenc. de censib. part. 1. cap. 1. question. 2. art. 3. nu. 30. Gratian. disceptat. cap. 756. ex n. 51. Cyriac. tom. 1. controvers. 1. à n. 33. Quod tamen fallit, cum effectus, sive executio contractus in futurum conferetur, nam tunc traditionis tempus inspicitur; Hermof. cum multis, n. 10. 11. qui n. 12. ait, contractum posse rescindi, licet in eo à principio læsio non fuerit, si ex eo deinceps contingat, cum scilicet habet tractum successivum: veluti si quis se obligaret ad coquendum panem certæ familiæ, ac postea multum augetur; nam si, considerata mercede tempore contractus constituta, contrahens læsus reperitur, juvabitur d. l. 2. auxilio, & ita docent Pinell. part. 1. n. 27. Theaur. decis. 226. n. 2. Cancer. variar. lib. 2. c. n. 253. Decis. conf. 334. & alii apud Hermof. D. Larrea, allegat. Fisc. 23. nu. 3. & allegat. 32. per totam, quæ doctrina intelligenda non est, cum aliquid emitur in quo contrahentes fortunæ se committunt, ut in censu vitalitio, vel alimentis, jacturetis & similibus; nam etsi plurimum excedat spem, quod rete percipitur, aut diutissime vivat, qui alimentis, vel censum recipit, non idèo erit remedio rescissionis locus, ut DD. paulò ante laudati tenent.

Ibi: Ego sanè distinguendum esse arbitror.

20 Venditore agente ad rescissionem contractus, ut testes concludenter deponant, dicere debent, re infirmo pretio tantum valere, ut ex eo læsio ultra dimidiam computetur. Per contrarium emptor similiter agens probaturus est rei valorem juxta supremum pretium, ut inde an ultra dimidiam læsus fuerit, sciri possit. Ita cum D. Covar. sentiunt Hermof. glos. 9. n. 43. Matienç. glos. 2. nu. 48. Valasc. dict. conf. 44. nu. 3. Navar. in manual. c. 17. nu. 228. & c. 23. n. 38. Molin. d. disp. 349. Felician. de censib. lib. 1. cap. ult. nu. 18. Tamefio Saloni. de just. & jur. tom. 2. quest. 79. art. 1. controvers. 17. & Scaccia dict. quest. 7. ampliatur. 10. n. 40. opinentur à pretio medio tam quoad venditorem, quam quoad emptorem, læsionis computationem esse faciendam.

Ibi: Quibus ea ratio adversatur.

21 Qualisqualis excessus ultra dimidiam sufficit ad venditionis rescissionem, Hermof. dict. glos. 9. n. 44. ubi plures, Burgos de Paz in c. cum dilecti, nu. 14. de empt. & vend. Ant. Gabr. d. tit. de empt. conclus. 1. n. 6. ampliatur. 2. Scaccia d. ampliatur. 10. n. 6. Pinell. d. c. ult. n. 9. Seraphin. de privileg. jurament. privileg. 83. n. 96. vers. Et cum Lælio, Barbof. in d. collect. n. 110. Mascard. de probat. conclus. 1215. n. 11. Matienç. d. glos. 2. n. 45. Valasc. supra, n. 2. Petr. Greg. d. c. 24. nu. 13. Unde si testes pro venditore interrogati dixerint, re justo pretio infirmo valuisse centum, & plus; & vendita fuerit quinquaginta, læsionè ultra dimidiam concludenter probabunt, quia necesse non est, ut constet, quantum fuit excessus; cum vel minimus satis sit, quo casu testes ita deponentes probare, generaliter docuit Menoch. de arbitr. li. 2. cas. 47. atq; ita in specie affirmant Barbof. Pinell. Hermof. ubi proximè Padill. nu. 41. Matienç. d. n. 45. Azeved. in dict. l. 1. Recopilat. n. 19. Valasc. ubi supra; licet in contrariam sententiam itum sit ab aliquibus relatis per Hermof. d. n. 44. vers. Si autem pauca.

Ibi: Verum si testis hac de re interrogatus:

22 Testis asserens, contrahentem ultra dimidiam læsum, tunc probabit, cum rationem dicti sui conclusam addit. ad Covar. Tom. I.

dentem reddiderit; declarato rei justo valore; alioquin ei credendum non est, maxime in re adeo difficili cum possit ex credulitate, vel sua particulari affectione ad rem illam, deponere, Valasc. ibidem. n. 1. in fin. & faciunt tradita per Hermof. dict. glos. 6. n. 80. 82.

Ibi: Illud propterea adnotatur.

Quamquam ubi certum tempus, vel quantitas probanda est necessario, testes deponentes per adjectionem verbi, plus minime concludant: Menoch. post Bartolum d. cas. 47. n. 4. Tamen si læsus, volente altero contrahente pretium supplere, esset contentus ea quantitate usque ad dimidiam justii valoris, & quicquid sub verbo, plus, contineretur remittere, ut onus probandi excessum eviteret, audiendus erit, cum summa læsionis usque ad dimidiam, de qua testes certò deposuerunt, satis probata sit, quod aperte colligitur ex Menoch. supra. Nec deferretur juramentum suppletorium probationis læso, quod in hac materia non admittitur, quia valor rerum melius ab aliis, quam à dominis sciri præsumitur, cum plerumque propter affectionem pluris eas æstiment, quam valent, Pinell. cum aliis, d. c. ult. n. 13.

Ad Num. 4.

Iustum rerum pretium non ex affectione particu- 24 lari alicujus, sed ex communi hominum opinione æstimatur, quia ex deliciis vel singularibus voris res metienda non sunt; ut Consultus ait in l. illud 16. ff. de manumiss. vindict. Hermof. in l. 3. glos. 4. n. 21. tit. 5. p. 5. Pinell. supra n. 17. Pichard. in §. Hic autem verbis, n. 12. Instit. de leg. Aquil. Menoch. conf. 183. n. 27. Panthal. Cremenf. in d. l. 2. n. 318. Cyriac. d. controvers. 1. n. 29. Escob. de ratiocin. lib. 1. cap. 17. n. 23. Guttier. d. lib. 2. practicar. q. 182. n. 10. Gom. Vajo in prax. lib. 3. n. 106. Francisc. Marc. q. 484. n. 1. & 37. p. 1. Morl. d. tit. 9. q. 8. n. 15. Raphaël de Turri supra, disp. 1. q. 24. n. 36. Valenc. conf. 156. nu. 55. Valasc. in prax. partition. c. 10. n. 2. Cevall. d. q. 664. n. 2. Mantica. decis. 239. nu. 3. Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. glos. 18. in princip. Matienç. d. glos. 2. nu. 1. Unde tantum res valet, quanti communiter cuique ejus conditionem non ignoranti citra fraudem venire potest: l. 1. §. Si heres, ff. ad Trebellian. l. liberto obrogata, 26. ff. de bon. liberror. Hermof. in d. l. 56. glos. 6. n. 6. Marefcot. variar. resolut. lib. 2. c. 114. n. 13. Bonac. de punct. 4. nu. 6. vers. Objicies primo, Cyriac. tom. 3. controvers. 453. n. 72. Mastrill. decis. 280. n. 52. Guttier. practicar. lib. 4. quest. 61. n. 13. Didac. Per. in l. 2. col. 6. vers. Sed huic nostro regule, tit. 13. lib. 4. Ordnamet. Ricc. collectan. 619. Afflic. decis. 23. n. 316. Mantica de tacit. convent. lib. 4. tit. 20. n. 8. Morl. supra quest. 6. n. 4. Scaccia dict. ampliatur. 10. n. 56. vers. Nam in re mobili, & pretium justum censetur, quod currit loco, ubi res est, non ubi contrahitur, nisi venditor suo periculo, & expensis eam adportare in locum contractus promiserit, Dicastillio, cum aliis, dubit. 7. n. 110.

Est tamen advertendum, propter affectionem venditoris rem pluris venundare licere, quam communiter valet, etiam si pretium lege taxatum sit, Card. Lug. sect. 7. n. 90. Rebell. dict. lib. 9. q. 1. sect. 7. Salon. 2. 2. q. 77. art. 1. controvers. 18. & q. 88. art. 2. controvers. 21. n. 4. Remig. in summ. tract. 2. c. 7. §. 26. n. 3. vers. Tambien, si una cosa. & alii apud Bonac. dict. punct. 4. nu. 15. Cyriac. dict. controvers. 453. per totam, ubi agens de rebus, quorum

rum pretium taxatum lege non est idem in foro exteriori procedere, nec locum esse contractus recessioni, optime, lateque probat, quoties dominus excessu iusti pretii inducitur ad vendendum, quod alioqui non esset venditurus, modò emptor nulla necessitate compulsus valorem rei non ignorans emat, quia affectus, quem quisque ad res proprias habet, & actus vendendi, ad quem regulariter compellitur nemo, l. 3. tit. 5. p. 5. l. in vitium 11. l. dudum 14. C. de contraben. empt. pretio sunt aestimabiles; Lef. d. cap. 21. dubit. 3. n. 17. & dub. 4. n. 31. Navar. in manual. c. 23. n. 83. homines enim voluptate, aut commoditate, quam ex rebus propriis percipiunt, ob lucrum, ultra valorem earum carere consentiunt. Sic Cicer. in 1. orat. de lege Agraria, contra Servilium Rullum, quæ est inter suas 14. inquit; Nihil enim est, quod non emi possit, si tantum des, quantum velit venditor. Et hoc bonum pharmacum ad comparandum, quod desideratur etiam ab invitis, appellat Cyriac. n. 6. sicur consultat la. ob. Thoming. cens. 48. n. 47. volum. 1. Quo casu omnino vera est sententia communis, quæ habet scienti valorem rei non competere remedium d. l. 2. de qua Cyriac. n. 18. Hermos. in d. l. 56. glos. 4. n. 4. n. 78. Barbof. in d. collectan. n. 51. qui plurimos laudant, etsi alias dubia censeatur; illud verò, quod ultra iustum pretium datur, propriè donatio dici non potest, ut communiter docetur, sed ob causam datum, magisque pertinet ad contractum innominatum, do, ut facias, datur enim domino, ut vendat. De quibus vide infra, nu. 32.

26 Quod si remedium d. l. 2. in præfata specie non denegaretur emptori, fraudibus via aperiretur; nam qui vellet re aliena saltem ad tempus uti, posset excessivum pretium domino offerre, quo eam consequatur, ac possideat, quandiu licet ex ea constitutione agere, ac postea per illud remedium, aut totum, aut quod ultra iustum pretium solvit, repetere, qua arte contra domini voluntatem toto eo tempore re aliena potiretur; quæ iniquitas, cum sit naturali juri contraria, sustinenda non est:

Duo tamen notat Lef. d. dub. 4. n. 27. vers. Secundò affectus, & vers. Sed quid. Primum, affectum rationi consonum esse debere, ut res ultra iustum pretium propter illum venire possit. Secundum, non pro libito venditoris pretium affectus præstandum, sed boni viri arbitrio. Vnde colligi potest limitatio ad doctrinam Cyriaci supra traditam, nam si perpendo iusto valore rei, & affectus aestimationem rationabili tantus sit excessus, ut emptor censeatur ultra dimidiam læsus, æquum erit ei in tanto detrimento succurri, venditorique imputandum est, quod voluit, tam exorbitans sui affectus pretium extorquere.

27 Illud itidem adjiciendum est, inter valorem; & pretium versari discrimen, valor enim est estimatio intrinseca, quam res habet à lege, vel communi hominum placito: pretium verò est quid extrinsecum, quod ad venditionis contractum refertur: Raphaël de Turri d. disp. 1. q. 24. n. 19. & 20. Unde aliud est rem tanti vendi posse etiam iusto pretio huic, vel illi homini; & aliud tantum valere: pretium namque ex singulari affectione iustum fieri potest, valor non utique; illud triplex est, commune, conventum, & singulare, Grammat. decis. 58. nu. 8. Bertazzol. de claus. 39. glos. 1. nu. 15. Cyriac. sup. n. 19. Primum dat valorem rebus, non alia: quamvis iniquitatem non contineant: nam privatus potest ex conventionne pretium ultra valorem constituere, cum pecuniæ suæ sit moderator; & arbitri: l. in re mandata 21. C. mandat. sed non efficere, ut tanti apud ceteros

omnes habeatur (in quo valor consistit) quantum ipse dedit; Princeps vero, vel Respublica taxans pretium valorem rebus imponit, quoniam potestatem obtinet subditos obligandi, lege lata, ut tanti res aestiment, quantum valere stabilitur, ut in censu redimibili, & in frumento, est in Hispania constitutum: l. 12. tit. 15. d. 12. tit. 25. lib. 5. Recop. Guttier. d. lib. 2. practico. q. ult. n. 12. Turri sup. n. 36. Adde Petr. Greg. syntagmat. lib. 25. c. 14. n. 3. ubi docet pretium aliud esse legale, aliud conventionale, & commune aliud.

Vers. Primum in contractibus.

Iustum rerum pretium non regulatur secundum excellentiam, quam in se naturaliter habent, sed pro hominum libito, etiam à ratione dissona constituitur: quia ea ipsis sunt pretiosiora, quæ humanis usibus magis deserviunt, atque ita pretium rebus non imponunt ex naturali ordine, sed ex utilitate, vel oblectatione, quæ ex eisdem capiunt, cumque sæpe quæ superioris ordinis sunt juxta naturam, ut animata, nullam, aut minorem commoditatem afferant quam inanimata, idè hæc pluris, quam illa haberi solent: ut egregè D. August. de civit. Dei, lib. 12. c. 6. Quis enim domus suæ panem habere, quam mures; nummos, quam pulices non malit cum tamen ordine nature viventia non viventibus præponantur. Atque hinc etiam fit, ut plerumque carius comparemus equum quam servum, gemmam, quam ancillam, militari, vel voluptatis, non nature in aestimatione ordinem sequentes: Card. Lug. sect. 4. n. 42. Bonac. d. punct. 4. n. 2. Cyriac. sup. n. 71. & in decis. quæ est post. controversiam 261. n. 8. tom. 2. Rebell. d. lib. 9. q. 1. n. 31. Valasc. conf. 43. n. 3. Guttier. lib. 2. practico. q. 73. n. 6. Matien. d. glos. 2. n. 2. Molin. disp. 348. n. 2. Seracha de mercat. tract. de contracti. mercat. c. 2. n. 3.

Hinc licitum est, apud Indos, Æthiopes, Iaponios, aliasque barbaras nationes jocalia quædam, ac vilissima pro auro, argento, vel gemmis permutare; nam homines illi propter indigentiam, aut voluptatem tanti communiter habent, quæ secundum suam naturam sunt contemptibilia, quanti pretiosa; unde contra iustitiam non peccant, qui iustum earum rerum valorem non excedunt, qui ex communi estimatione licet barbara gentium illarum constituitur, Rebell. n. 37. Bonac. n. 5. Mol. n. Card. Lug. sect. 4. n. 48. Dicastill. dub. 7. n. 115. Lef. lib. 2. c. 21. dub. 11.

Vers. Secundò, hinc apparet.

Venditor merces ultra communem aestimationem vendere nequit, licet carius eas emisset, maximòque sumptus, ac extraordinarios in eis comparandis fecisset; Rebel. n. 39. vers. Ex dictis collige, Guttier. d. q. ultim. 10. Sot. d. lib. 6. q. 2. Bonacin. cum aliis; n. 29. Lef. d. c. 21. dubit. 4. n. 29. Cyriac. tom. 1. controvers. 170. n. 1. Farin. decision. crim. 30. n. 7. p. 1. Marieng. n. 3. Valasc. conf. 43. num. 6. Nam cum mercator commerciando se exponat tam lucro, quam damno; sicut quando feliciter res eveniunt, lucrari potest usque ad commune pretium, etsi plurimum excedat expensas, ita & dispendium ob adversam fortunam debet sustinere, Bonac. ubi proxime, Mol. d. disp. 348. n. 9. Sanch. d. dub. 15. n. 6. Dicastill. disp. 2. dub. 2. n. 22. & 23. Sed si nondum pretium taxatum sit lege, communivè aestimatione, veluti cum merces incognitæ ex Indis adportantur, ad justificationem pretii expensarum, quas fieri oportuit necessariò, & pretii, quo fuerunt emptæ, ratio deduci debet non tamen detrimenti, quod propter adversitatem, vel suam ignaviam mercator passus est; Bonac. & Lef. ubi proxime, Guttier.

d. n.

d. n. 10. Sot. d. art. 3. Dicastill. num. 24. 25.

Vers. Tertio, eadem ratione.

31 Hanc conclusionem probat textus in l. ad rescindendam 4. C. de rescind. vend. & ultra proxime allegatos, videndi sunt Pat. Vazq. in opus. de restit. ca. 5. §. 4. dub. 4. ad fin. Rebuff. in l. unic. num. 499. C. de sent. que pro eo quod interest, Matien. n. 4. Mol. n. 8.

Vers. Quarto manifestum est.

Licitum est, pretium excedere commune, propter damnum, quod ex distractione rei suæ sentit venditor, Card. Lug. sect. 7. n. 19. Guttier. canoniar. lib. 1. c. 39. num. 25. Cyriac. d. controvers. 453. n. 12. cum seqq. Castill. Sicil. decis. 127. n. 22. part. 2. Marieng. ubi proxime, Craver. conf. 1000. in ult. part. n. 160. vol. 6. Bonacin. cum aliis d. punct. 4. n. 27. Molin. d. disp. 348. n. 6. Lef. d. dubit. 4. n. 26. Idem erit, si compulsus vendat, Mastrill. decis. 17. tom. 1. & decis. 208. n. 16. tom. 3. Giurb. decis. 86. n. 14. Hermosill. in d. l. 2. glos. 1. n. 54. tit. 5. p. 5. Rota per Farinac. decis. 372. n. 3. p. 1. Noguier. alleg. 18. n. 70. vers. Atque ita, cum seqq. Damnum autem in presenti accipitur, non solum pro interesse pecuniario, sed etiam pro affectu; nam si quis in alterius gratiam, vendat domum avitam, aut picturam, vel statuum egregii artificis, quam charam habet, poterit plus exigere, quam communiter ea res aestimatur: Bonacin. n. 15. Lef. n. 26. Petr. Greg. d. c. 14. n. 3. de quo diximus supra. n. 28. Ut autem ratione damni venditoris carius res vendi possit, necesse est, quod emptor valorem iustum rei non ignoret; atque certioreretur quod propter eam causam à pretio communi receditur; nam etsi precetur, ut sibi domus, vel quid aliud vendatur, non inde sequitur, velle supra iustum pretium aliquid largiri, Molin. d. disp. 348. n. 7. Lef. supra, n. 27.

33 Per contrarium, nihil supra iustum pretium commune accipi potest, ob vilicatem particularum, quam ex re empta emptor est percipiturus propriâ industriâ, artificio; vel fortunâ; nam cum hæc venditoris non sint, iniquum erit, ut aliquid propter ea percipiat, Bonacina cum aliis n. 27. Guttier. d. c. 39. n. 30. Molin. supra, n. 6. Lef. d. dubit. 4. n. 31. vers. Adverte tamen. Nec propter necessitatem emptoris, Dicastill. disp. 2. dub. 2. num. 32.

Vers. Quinto inferitur posse iuste emi.

34 Res iustè minoris emitur, quam in se valet propter onus, vel periculum ei annexum, Cyriac. tom. 1. controvers. 87. à n. 4. Hermos. in d. l. 56. glos. 6. n. 86. Guttier. de jurament. confirmat. part. 1. c. 26. n. 14. 15. Noguierol. cum multis, allegat. 37. n. 62. Mantie. de tacit. & ambig. convent. lib. 4. tit. 20. à n. 38. Pinell. d. cap. ult. n. 19. n. aliis, Marieng. supra, n. 5. & 26. Gratian. discept. ca. 600. n. 7. Menoch. conf. 358. n. 27. Sot. lib. 1. q. 4. art. 2. Rodr. de ann. red. lib. 1. q. 9. n. 26. Sic licet nomen debitoris emere pro minori quantitate, quam debetur, propter expensas, periculumque exactionis, Cyriac. contr. 169. n. 23. Menoch. de presumpt. lib. 3. Dicastill. disp. 2. dub. 2. n. 22. & 23. Sed si nondum præsumpt. 129. n. 4. Lef. d. c. 21. dubit. 8. n. 64. Molin. disp. 361. n. 4. Salon. supra, tom. 2. q. 78. art. 2. controvers. 17. Mangil. de evictio. q. 79. n. 19. Mantie. sup. tit. 13. n. 16. Trull. in Decalog. lib. 7. ca. 20. dub. 10. n. 3. Guttier. d. ca. 39. n. 33. Felician. de censib. lib. 2. ca. 1. Giurb. decis. 117. n. 3. Imo sentiunt aliqui, minoris etiam emi posse debitum in tuto collocatum, facilisque exactionis, Cyriac. ubi proxime,

n. 27. & 28. ubi alii; Pat. Sanch. cons. moral. l. 1. c. 7. dub. 17. n. 4. Dian. part. 1. tract. 8. resol. 49. Trullench. n. 4. Quoniam minoris actio, quam res, communiter aestimatur, Hermos. ubi proxime, n. 93. Pinell. n. 37. Marieng. n. 37. Contrarium tamen receptius est, & usuram hoc casu committi, cum pluribus resolvit Bonacin. d. tom. 2. disp. 3. de contractib. q. 3. de mutuo. & usur. punct. 10. n. 2. Card. Lug. sect. 7. §. 1. n. 95. cum seqq. ubi plures referens, late differt, & quid de debitore ipso, & Regiis Ministris: Dicastill. d. dub. 6. ex n. 63.

Ex contrario, propter periculum amittendi pretium, ac difficultatem exigendi illius: carius res vendi potest pecunia credita; quam statim soluta, Dicastill. d. disput. 2. dub. 6. n. 63. Guttier. d. ca. 39. n. 23. Cyriac. ead. controvers. 169. n. 25. Sa in summa, verbo, Venditio, n. 3. Molin. disp. 356. & alii, quos refert Bonacin. d. punct. 4. n. 18. vers. Ex quo fit: qui n. 9. rectè observat, non teneri quem restituere: quod plus accepit, vel minus solvit iusto pretio, ob periculum, vel expensas, quas probabiliter se facturum credidit, etsi in effectu nullum detrimentum sustineat, quia jam se periculo exposuit, quòd pretio est aestimabile, l. periculi 5. ff. de nautic. fenor. consentit Guttier. d. ca. 39. n. 32. Dicastill. n. 63. ubi idem docet ratione damni emergentis aut lucri cessantis.

Ratio præmissæ principalis conclusionis est; nam valor rerum consideratur cum omnibus circumstantiis, & qualitatibus, earum aestimationem augmentibus, aut minuentibus; tantumque aliquid valet, quanti cum suis gravaminibus, vel commodis communiter vendi potest, l. in quantitate 73. §. Magna. ff. ad leg. falcid. d. l. 1. §. Si hæres, ff. ad Trebellian. l. liberto octoginta, ff. de bon. liberto. Cyriac. tom. 1. controvers. 87. à n. 4. Marieng. d. glos. 2. n. 25. Menoch. conf. 1169. n. 2. Cagnol. in d. l. 2. n. 253. & 254. Hermos. ubi proxime, n. 86. Suard. d. decis. 217. n. 250. Mantie. d. tit. 20. n. 41. Unde onera imposita emptori in venditione, pars pretii esse dicuntur, quia illud minuunt: l. fundi partem 79. ff. d. contrahend. empt. Cyriac. ubi proxime, n. 6. Marieng. num. 26.

Ibi: Et quamvis Hostiensis, & alii.

Hæc, quæ sequuntur, typographorum errore hic 37 sunt inserta, cum ad præmissam conclusionem minime pertineant: quod ex eo apertius constat, quia in columna proxima sequenti, sub n. 6. vers. Ceterum, suo loco iterum repetuntur: qui error in Antverpiensi editione reperitur;

Ad Num. 5.

Pretium mercium solet augere earum indigentia, & multitudo emptorum, & pecuniæ abundantia; & contra illud minuunt copia ipsarum, emptorum paucitas, ac pecuniæ indigentia; Card. Lug. n. 44. Dicastill. d. disp. 2. dub. 3. n. 33. Lef. d. dub. 4. n. 25. Cagnol. in d. l. 2. n. 25. Lup. in l. 2. n. 137. C. de pact. int. empt. & vendit. Mascard. conclus. 651. n. 7. Bonacin. d. c. 21. punct. 4. n. 14. Menoch. d. c. 21. conf. 1166. n. 3. Guttier. practico. lib. 4. quest. 61. n. 7. Cyriac. cum aliis, d. c. 21. controvers. 453. n. 51. Rebell. d. lib. 9. q. 1. n. 34. vers. Prima ergo Bobad. in politic. lib. 3. c. 4. n. 65. ubi tradit quæ sint consideranda ad pretium rebus imponendum, Valasc. d. conf. 43. n. 5. Scacc. d. §. 1. quest. 1. n. 436. Lef. num. 30. 36. Marieng. sup. n. 6. Dian. d. c. 1. tract. 8. resol. 23. Molin. disp. 348. n. 4. Hinc est, quod merces minoris aestimantur, cum nundinæ dissolutioni sunt proximæ,